

MLUVČÍ CHARTY 77 A CÍRKEV

Když jste se stal mluvčím Charty 77, dávali vám členové církve ČCE najevo, že o vaší angažovanosti vědí? Pokud ano, jak?

Jan Kozlík

Nikdo mi ve sboru ČCE ve Mšeně nedal zřetelně najevo, že o mé angažovanosti ví jinak než o něco vřelejším stiskem ruky.

Ladislav Hejdánek

Jeden presbyter mne požádal, abych nechodil do kostela, když vím, že za mnou chodí dva tajní a vše při bohoslužbách odposlouchávají. Rada dalších naznačovala, že jsem trochu z normy, když mi nestačil ten průšvih ze začátku 70. let. Většina si zachovávala odstup. A jak známo, SyRada se distancovala veřejně.

Jan Litomiský

V únoru roku 1984 jsem se vrátil z vězení a v roce 1986 mi skončil ochranný dohled. V době ochranného dohledu jsem chodil do sboru ve Strměchách (do Opatova jsem nesměl). Členové sboru včetně farářů manželů Nechutových mne přijali velmi přátelsky. V té době mne také navštěvovali faráři Jan Trusina a Lubomír Kabíček. Oba dva zastávali nějaké funkce v seniorátním výboru, Trusina byl asi v té době seniorem.

Miloš Rejchrt

Na podzim roku 1979 staršovstvo v Kláštere nad Dědinou jednalo se synodní radou o mém umístění do tohoto sboru. Jakmile ale vešlo ve známost, že jsem se ujal funkce mluvčího (kuriózní je, že o persónálním obsazení funkce mluvčího Charty 77 se obyvatelstvo mohlo dozvědět toliko z poslechu „štvavých vysílaček“), synodní svou žádost o udělení státního „souhlasu pro mou osobu vzala zpět. Že se v církvi rozlišuje mezi řadovými signatáři Charty 77 a mluvčími, jsme zažil i ve sboru v Kobylisích, kde původní nabídka staršovstva, abych zde vyučoval nedělní školu, byla vlídně ale rozhodně stažena.

Všiml jste si, že by se někteří členové církve, po té, co jste se stal mluvčím, vyhýbali kontaktu s vámi?

JK

Nepamatuji se, že by se se mnou někdo zastavil před kostelem po bohoslužbách či na ulici zastavil k rozhovoru (světlou výjimkou byla farářova manželka). Připadal jsem si spíš jako posvátná kráva v Indii. Nikdo nejásal, že mě v kostele vidí, ale také nikdo mi nedal najevo, že církvi škodím.

LH

To nešlo přehlédnout, protože jsem se s mnohými po dlouhá leta znal.

JL

Po skončení ochranného dohledu v roce 1986 jsem se vrátil do sboru v Opatově, kde jsem byl členem staršovstva. Také zde se ke mně členové sboru chovali nadále přátelsky a otevřeně jsme spolu hovořili. Na konkrétní reakce na mé jednání ve funkci mluvčího se nepamatuji, ale rozhodně nebyly nepřátelské.

MR

Někteří ano, měli strach, jiní ne, měli radost ze setkání s „celebritou“. Často se obě tyto emoce mísily v jednom a témže člověku. Ve sboru v Kobylisích, kam jsem docházel na bohoslužby, byla cítit nervozita, když se v neděli před kostelem se nudili tři muži v šedivé volze, moje „sledovačka“. Ale ani ti nejstrašenější mně přímo (za zády ano) nikdy neřekli, že ohrožuji sbor. Na spíše vstřícném postoji k mé osobě nejspíš měla vliv dlouholetá a vážená členka sboru MUDr. Kavinová, též chartistka, před válkou spolupracovnice Václava Havla st.

Byl-li jste členem nějakého církevního orgánu (staršovstvo, poradní odbor apod.) ,došlo v důsledku vašeho zapojení do Charty 77 (ať již přijetím funkce mluvčího či „jen“ podpisem jejího Prohlášení) k vyloučení z tohoto orgánu? Bylo vám někým z církevních struktur znemožněno účastnit se některých církevních aktivit? Bylo vám něco takového někým z církve doporučeno?

JK

O tom, že tehdejší farář (br. Vanča) kladl odpor „orgánům“, které po něm chtěly, aby mě „vyloučil“ ze staršovstva, jsem se dozvěděl až z jeho vzpomínek o 20 let později.

LH

Od počátku normalizace jsem žádné funkce neměl, ale přestal jsem být zván (např. k přednáškám) už po procesu v r. 1972; výjimkou byl můj vršovický sbor, kde byl odsouzen a zavřen farář, ale to ještě přetrvávala trochu atmosféra prvních měsíců po okupaci (a s ní kousek svědomí; dokonce jsem tam měl několikrát „čtená kázání“). K onomu doporučení došlo až po podpisu Charty 77 (velkorysost si však stále zachovával bratr kurátor, navzdory tomu, že také prošel krátkou vazbou v roce 1971; byl však opravdu výjimkou).

JL

Po skončení této funkce jsem byl zvolen delegátem Synodu za Horácký seniorát.

MR

Po přestěhování do Prahy z České Lípy, v roce 1976 mi žádná funkce nebyla nabídnuta, ani jsem o žádnou neusiloval.

Zaznamenal jste rozdíl mezi chováním řadových členů církve a chováním vyššího církevního vedení (členové synodní rady, senioři seniorátní kurátoři) vůči vaší osobě?

JK

S lidmi z vyššího vedení církve jsem se setkal jen výjimečně a nahodile. O rozhovor s nimi jsem nestál. Zaujímal jsem k nim v nejlepším případě shovívavý postoj, což patrně bylo znát. Nebyli to prostě „mí lidé“.

LH

Neměl jsem moc příležitostí to srovnávat, ale bylo zřejmé, že „církevní vedení“ šlo zdatně „napřed“.

JL

Členové seniorátního výboru se ke mně chovali vždy přátelsky. Se členy vyššího vedení jsem se v té době nesetkal

MR

Rozdíl jsem pociťoval dosti silně, Např. v roce 1985 se staršovstvo sboru v Kobylisích rozhodlo kandidovat mne na místo vikáře a zahájilo jednání se synodní radou, aby zažádala o

státní souhlas. Přišli jsme do Jungmannovy 9 se dvěma k tomu pověřenými členy staršovstva (Jan Ratiborský a Karel Marějka) o věci jednat, Synodní senior M.Hájek ale jednání nijak neprotahoval, suše nám oznámil, že synodní rada Miloš Rejchrt jako vikáře do Kobylis nenavrhuje. Tím to skončilo.

Vzpomínáte na nějaké prohlášení či stanovisko církevního vedení, které jste pociťoval jako distancování od činnosti Charty 77?

JK

O nějaká prohlášení církevního vedení jsem se nestaral. Zpočátku jsem se za ně styděl, pak už ani to ne.

LH

Ó ano, zejména na památná slova synodního seniora a SyRady, že litují, že se někteří bratři dostali do rozporu se zákonem, nebo na prsení synod. seniora, že on sám je pastýřem pastýřů, a tak dále a tak podobně. To by všechno nemělo uniknout dějepiscům, protože nejde přece o to, zda si to pamatujeme my (my zemřeme a naše paměť s námi). Pamatovat by si to měla celá církev (raději teď nebudu citovat Husa)!

JL:

Taková stanoviska určitě byla, zejména vůči farářům, kteří podepsali Prohlášení CH-77, nebo vůči studentům, podrobnosti se nepamatuji.

MR

Synodní senior V. Kejř se sice až dodatečně (už tehdy bylo známo, že pod masivním nátlakem ministerských úředníků) a bez publicity, ale přece,, připojil k prohlášení „Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru“, tzv. „Antichartě“. Autorské antichartovní texty ,které jsem tehdy pociťoval -dodnes si myslím, že právem - jako hnusné a denunciační, vznikaly ne na ústředí církve, ale na KEBF.

Slyšel jste v té době někdy nějaké kázání, které jste vnímal jako podporu či naopak odsouzení svého angažování v Chartě?

JK

Žádné kázání, které by se mě tak či onak dotklo, jsem neslyšel.

LH:

To jsem neslyšel, ale po doporučení ve vlastním sboru jsem nechodil „provokovat“ ani jinam. V té době jsem do hloubky pocítil, jak důležitá jsou slova, že kde se sejdou třeba jen dva neb tři...

JL

Ne.

MR

Jednou jsme slyšel v kázání synodního seniora Hájka něco v tom smyslu, že církev má šířit ne nějaké upatlané papírky, ale evangelium. Tehdy jsem tomu rozuměl jako výpadu proti šíření chartovních a podobných strojopisů, ale možná jsem byl příliš vztahovačný.

Daly vám někdy orgány StB nějak najevo, že si všímají, jak církev a její složky na vaši činnost v Chartě reagují?

JK:

Možná ano, orgány StB toho nakecali mnoho, mně to však šlo jedním uchem dovnitř...

LH

Ze začátku to někteří zkušeli (že se prý církev od nás distancuje atd.), ale já jsem se nikdy na svou víru neodvolával, takže jsem jim nedával moc příležitosti. Vždycky jsem to převedl na demokratické zásady, týkající se všech.

JL

Nevzpomínám si

MR

Ano, nejednou, např. když jsme s Jakubem Trojanem poskytli interview západoněmecké televizi. ARD. Jak jsem se později na výslechu od orgánů StB dozvěděl, vysílání prý viděli i někteří evangelíci v Československu a byli rozhořčeni, že jsme my dva hanobíme nejen socialistické zřízení, ale i evangelickou církev a její představitele.

Byl uvnitř ČCE patrný nějaký posun v postoji k Chartě 77 od doby jejího vzniku do r. 1989?

JK

Ve svém sboru jsem žádný „posun“ nepozoroval. To neznamena, že žádný nebyl.

LH

Obávám se, že ne; přesněji řečeno, pokud přece, šlo jen o paralelu k vývoji obecnému.

JL

Nevím o žádném posunu u nejvyššího vedení, řadoví členové sborů měli více informací a jejich postoje se vyvíjely v souladu s celkovou atmosférou ve společnosti.

MR

Jak „přestrojka“ pokračovala, ubylo v církvi strachu, že i jen pouhý kontakt s chartisty je bacilonosný. Např. na jaře r. 1989 jsem byl dobrovolnickou skupinou pod vedením faráře Jiřího Grubera přizván k redakční práci na zpěvníku „Svítá“ na sezení se konala přímo v Jungmannově 9. Jména autorů-chartistů se však ještě považovalo za vhodné tajit, proto písničky ve vydání z r.1992 jaky by autory neměly.

LH

Post skriptum: Miloši, lituji, že tam nemáš otázku, jak se to „vyvíjelo“ po listopadu. Kdybys ji tam měl, rád bych stručně odpověděl, že vlastně teprve po listopadu jsem se své církvi velice odcizil (anebo, přesněji řečeno, má církev se velmi odcizila mně). Ještě že tu je ta neviditelná, když už skoro nikde žádnou rytěřující nevidět.